

**VODA V ŠPANIELSKEJ A SLOVENSKEJ FRAZEOLÓGII:
PROBLEMATIKA PREKLADU****THE PHENOMENON OF WATER IN SPANISH AND SLOVAK PHRASEOLOGY**

NINA MOCKOVÁ

Abstrakt

Cieľom príspevku je analyzovať a následne kontrastne porovnať frazeologické jednotky s prvkom vody v španielskom a slovenskom jazyku. Príspevok skúma dané frazeologizmy predovšetkým z hľadiska ich štruktúry a významu s cieľom vyvodiť zistenia týkajúce sa ekvivalentnosti prekladu excerptovaných frazeologických jednotiek zo španielčiny do slovenčiny. Všíma si úrovne možnej prekladovej ekvivalentnosti medzi španielčinou a slovenčinou, následné typy zistených prekladových ekvivalentov a nadobudnuté zistenia a výsledky popisuje kvalitatívne i kvantitatívne.

KLúčové slová: frazeológia, voda, preklad, ekvivalent, slovenčina, španielčina.

Abstract

The aim of the present article is to analyse and therefore compare and contrast the idioms with the phenomenon of water in Spanish and Slovak language. The article focuses on the given idioms from the structural and semantic aspect in order to make conclusions related to the translation equivalence of the given idioms from Spanish into Slovak. The article focuses on the levels of the possible translation equivalence between Spanish and Slovak, as well as on the therefore found translation equivalents. All observations and results are described qualitatively and also quantitatively.

Keywords: phraseology, water, translation, equivalent, Slovak, Spanish.

Úvod

Voda bola už od nepamäti jedným z najdôležitejších faktorov, ktorý zohrával mimoriadne dôležitú úlohu pri prežití nielen ľudstva, ale aj akejkolvek živočíšnej či rastlinnej formy života. Nie náhodou aj prvé osídlenia vznikali práve v blízkosti vodných tokov či plôch. Čistá voda slúžila predovšetkým ako pitný zdroj, ale poskytovala aj zdroj zavlažovania potrebného pre pestovanie poľnohospodárskych plodín či chovu domácich zvierat a v neposlednom rade slúžila aj ako zdroj pre vykonávanie najrôznejších druhov hygieny (od osobnej až po domáce práce). Vzhľadom na dôležitosť a vzácnosť tohto prírodného zdroja niet divu, že sa v jazyku (ako slovenskom tak i španielskom) ustálilo množstvo slovných spojení (aj obrazných), v ktorých figuruje práve slovo *voda*, a ktoré (mnohé z nich) i naďalej tvoria súčasť živej lexiky oboch národov.

Frazeologické jednotky tvoria pevnú súčasť každého jazyka. Odrzkadľujú spôsob života, práce, myslenia, postoj k životu, sociálno-kultúrne pomery vo vývine národa. Odrážajú rozmanitosť vyjadrovacích možností, najmä hovorového štýlu, vytvárajú určité špecifikum, národný kolorit (Trup, Bakytová, 2017, s. 7). Aj preto môžeme súhlasiť s názorom viacerých jazykovedcov, keď tvrdia, že ovládať cudzí jazyk (ale tak isto aj materinský) znamená ovládať (tj. rozumieť a zároveň aj vedieť používať) frazémy (Trup, Bakytová, 2017, s. 7). V histórii boli po stáročia najbežnejšie jednoduché vidiecke spoločenstvá, ktoré tvorili najpočetnejšiu skupinu obyvateľstva. Toto je fenomén, ktorý možno aplikovať takmer celoplošne, minimálne vrámci európskeho kontextu. To znamená, rovnako pre slovenský ako aj pre španielsky ľud. Preto aj

jadro slovenskej (aj španielskej) frazeológia tvoria práve také frazeologické spojenia, ktoré odzrkadľujú vidiecky roľnícky a poľnohospodársky spôsob života predkov oboch národov. Až v neskorších obdobiach začali do jazyka jedného národa prenikať frazeologizmy prevzaté prostredníctvom vzdelania a užšieho styku s inými národmi.

V našom príspevku sme sa zamerali na ekvivalenciu prekladu frazeologických jednotiek s prvkom vody zo španielčiny do slovenčiny. Skúmame predovšetkým konštrukčné hľadisko daných typov frazém – teda, či v oboch jazykoch figuruje kľúčové slovo *voda*, resp. ak nie, aké iné kľúčové slovo mu zodpovedá v slovenskom preklade, a zároveň, aké ďalšie lexikálne (t. j. plnovýznamové) slová sa podieľajú na výstavbe danej frazémy v španielskom aj slovenskom jazyku. Skúmame rovnako aj sémantické hľadisko, v ktorom si všímame, nakoľko španielskym frazeologizmom zodpovedajú slovenské frazeologizmy s rovnakým významom, teda či je ich motivácia rovnaká alebo iná a skúmame tak úrovne prekladovej ekvivalentnosti excerpovaných frazeologických jednotiek medzi danými jazykmi. Z tohto istého hľadiska zároveň overujeme, aké významy je pomocou frazeologizmov s prvkom vody možné vyjadriť v španielskom jazyku.

Hlavným cieľom nášho príspevku je teda určiť mieru prekladovej ekvivalentnosti frazeologických jednotiek s prvkom vody zo španielskeho do slovenského jazyka, štruktúru skúmaných jednotiek a ich ekvivalentov a významy, ktoré pomocou výrazov s prvkom vody možno vyjadriť (v španielčine). Keďže ide o výskum prekladových ekvivalentov zo španielčiny do slovenčiny, uvádzame, že posledný zo stanovených aspektov nie je celkom možno určiť aj pre slovenčinu, a to z dvoch dôvodov: po prvé, nakoľko počítame s vysokou pravdepodobnosťou s výskytom ekvivalentov, ktoré síce vyjadrujú ten istý význam, avšak inou formou, konkrétne bez kľúčového slova *voda*, nebola by táto klasifikácia v slovenčine objektívna. Po druhé, pre vyššie uvedený argument by nebolo relevantné skúmať daný aspekt v slovenčine, keďže v tomto jazyku disponujeme len frazeologizmami, ktoré tvoria ekvivalenty ku španielskym, čo znamená, že ich reálny počet je výrazne nižší (hoci v slovenčine môžu existovať aj iné frazémy s prvkom vody, ale netvorili by ekvivalenty k španielskym).

Španielska a slovenská frazeológia

Frazeológia bola celé desaťročia chápaná ako súčasť iných jazykovedných disciplín, najčastejšie lexikológie, a preto, ak hovoríme o frazeológii v modernom zmysle slova, máme na mysli frazeológiu ako pomerne mladú, relatívne autonómnu jazykovednú disciplínu. Lingvisti vo viacerých jazykoch viedli vedecké polemiky o tom, aký štatút tejto disciplíne prisúdiť. To spôsobilo, že zhruba od druhej polovice 20. storočia sa začali diferencovať názory na jej postavenie medzi ostatnými jazykovými disciplínami. Táto diferenciácia spôsobila, že sa dnes stretáme s rozdielnym chápaním frazeológie vrámci jednotlivých jazykov.

Čo sa týka španielčiny, viacerí poprední lingvisti sa zhodujú v tom, že ide o relatívne autonómnu jazykovú disciplínu, ktorá nie je len súčasťou lexikológie, avšak nemožno ju od nej striktno oddeliť, rovnako ako ju nemožno jednoznačne oddeliť od niektorých iných disciplín, ako potvrdzuje aj španielska lingvistka L. Ruiz Gurillo: „no deberían considerarse la fraseología como una disciplina opuesta o enfrentada al resto de las disciplinas, sino que deben ser tratadas las cuestiones de morfología, sintaxis, lexicología, semántica, pragmática, y también de sociolingüística y psicolingüística de una forma integrada dentro de una disciplina autónoma” (Ruiz Gurillo, 1997, s. 39). Frazeológia by sa mala považovať za disciplínu, ktorá stojí oproti všetkým ostatným disciplínam, ale musí brať do úvahy aj otázky týkajúce sa morfológie, syntaxe, lexikológie, sémantiky, pragmatiky a tiež sociolingvistiky a psycholingvistiky, a to integrovane vrámci autonómnej disciplíny (preklad autora). Aj *Španielska kráľovská akadémia* definuje v svojom slovníku frazeológiu ako „*časť lingvistiky, ktorá študuje frázy, príslovia, úslovia a ostatné jednotky s čiastočnou alebo úplnou syntaktickou stabilitou*“ (*Diccionario de la Real Academia Española*, 2014). Iní lingvisti označujú frazeológiu ako „*špecifickú jazykovú disciplínu, relatívne autonómnu časť lexikológie, ktorej predmetom štúdia sú lexikalizované*

slovné spojenia, predovšetkým s metaforickým významom“ (Mlacek, In Kvetko, 1991, s. 11). Alebo tiež, ako definuje J. Škultéty: „*frazeológia sa nachádza na spoločnej osi niekoľkých jazykových disciplín: lexicológie, syntaxe, morfológie, štylistiky, etymológie a fonetiky*“ (Škultéty, In: Kvetko, 1991, s. 11).

Treba uviesť, že existuje istá diskrepancia vo vymedzení hraníc frazeológie voči ostatným jazykovedným disciplinám, ale rovnako aj pokiaľ ide o vymedzenie jej predmetu štúdia, ktorý spočíva v zadefinovaní základnej jednotky. Najčastejšie sa stretáme s nasledovnými definíciami základnej skúmanej jednotky: „*minimálne frazeologické jednotky (pozostávajúce z dvoch slov), jednotky so syntagmatickou štruktúrou (reprezentujúce všetky slovné druhy) a jednotky s vetnou štruktúrou (jednoduchá veta alebo súvetie*“ (Mlacek, 1984, s. 56); alebo: “*Combinación fija de palabras que se caracteriza por el sentido metafórico y la no descomponibilidad tanto de su significado como también de su expresividad*” (Mlacek, 1976, In Ulašín, 2003, s. 110). Stabilná kombinácia slov, pre ktorú je charakteristický metaforický význam a nerozložiteľnosť tak jej významu ako aj jej expresívnosti (preklad autora). Pre zjednodušenie daného problému pre naše účely môžeme vychádzať z týchto takzvaných „globálnych“ definícií základnej jednotky výskumu frazeológie, avšak, ako správne poukazuje český lingvista F. Čermák, vzhľadom na formálnu a funkčnú komplexnosť frazeologických jednotiek neexistuje len jedna definícia, ktorá by bola aplikovateľná na všetky typy týchto jednotiek (Čermák, 2007, s. 83).

Ďalšou polemickou a diskutabilnou otázkou je, čo zaradiť a čo nie medzi frazeologizmy. To opäť úzko súvisí so zadefinovaním základnej jednotky, podľa čoho lingvisti vymedzili určité kritériá. Keď však vezmeme do úvahy túto diverzitu nielen medzi jednotlivými jazykmi, ale aj medzi samotnými lingvistami v rámci jedného jazyka, rozhodli sme sa v našom príspevku zoskupiť skúmané frazeologizmy podľa taxonómie, ktorú navrhuje G. Corpas Pastor, pre španielske výrazy; a podľa taxonómie J. Mlaceka pre slovenské. Vybrali sme si týchto autorov, nakoľko sa ich klasifikácie do väčšej miery zhodujú pre oba jazyky. G. Corpas Pastor delí frazeologické jednotky do troch veľkých skupín: *colocaciones* (kolokácie), *locuciones* (slovné väzby) a *enunciados fraseológicos* (frazeologické výpovede) (Corpas Pastor, 1996, s. 51). J. Mlacek rozdeľuje frazeologizmy podľa rôznych kritérií, my uvádzame jeho triedenie z konštrukčného hľadiska na: *frázy* – jednotky s vetnou a súvetnou stavbou, *frazeologické zvraty* – jednotky so slovesnou syntagmatickou stavbou, *frazeologické výrazy* alebo *úslovía* – syntagmatické konštrukcie bez slovesa. Poslednou skupinou tejto taxonómie sú *minimálne frazeologické jednotky* – pozostávajúce z kombinácie neplnovýznamového a plnovýznamového slova, najčastejšie predložky + podstatného mena (1984, s. 75 – 77). Vzhľadom na nami skúmanú problematiku si môžeme dovoliť tento posledný typ frazém vypustiť, keďže sa v našom korpuse nenachádzala žiadna frazeologická jednotka, ktorá by pozostávala zo schémy „neplnovýznamové slovo + plnovýznamové slovo – podstatné meno VODA“. Taxonómiu podľa J. Mlaceka uvádza aj L. Trup a J. Bakytová, avšak pridávajú ešte jeden typ, a tým sú ustálené prirovnania (komparatívne frazeologické jednotky), teda také, ktoré pomocou porovnávacieho výrazu kladú proti sebe dve reality (napr. *correr como un galgo – bežať ako o život*) (Trup, Bakytová, 2017, s. 7).

Problematika prekladu frazeologizmov

Správna interpretácia výrazov s preneseným významom môže byť náročná aj v rámci jedného a toho istého jazyka, pretože pochopenie tohto figuratívneho významu si vyžaduje hlbšie vedomosti nielen lingvistického charakteru, ale často aj o spoločensko-kultúrno-historicko-náboženských súvislostiach krajiny daného jazyka. A práve o to náročnejšia sa javí interpretácia frazeologických zvrátov medzi dvoma rozdielnymi jazykmi, ako je v našom prípade španielčina a slovenčina. Prekladateľ musí vždy dbať na to, aby prekladaný výraz nestratil svoj význam v cieľovom jazyku. Preto je dôležité, aby prekladateľ, v prvom rade, ovládal čo možno najlepšie východiskový aj cieľový jazyk, a zároveň sa musí vedieť orientovať

v kultúrno-historických pomeroch krajín daných jazykov. V prípade slovenčiny to nie je až také komplikované, keďže slovenčina je oficiálnym jazykom iba na území Slovenskej republiky. Neznamená to však v žiadnom prípade, že historicko-kultúrny vývoj krajiny, ktorý ovplyvnil aj jazyk, nie je (resp. nebol) zložitý. Čo sa týka španielčiny, situácia je komplikovanejšia tým, že nejde len o európsku španielčinu, teda o jazyk, ktorý sa používa na území dnešného Španielska, ale aj o španielčinu v hispanofónnej Amerike, kde je rovnako oficiálnym jazykom. Historicko-kultúrne udalosti boli v určitom smere rovnaké alebo aspoň príbuzné ako v Španielsku tak v Hispánskej Amerike na jednej strane, no na druhej strane každú hispanoamerickú krajinu ovplyvňovali aj iné, svojrázne fenomény, ktoré mali vplyv na španielčinu v jednotlivých krajinách, a teda, v niektorých prípadoch aj na ustálené slovné spojenia, medzi ktoré patria aj frazeologizmy. Uvádzame kritéria podľa V. Komissarova (1973, In: Pečař, 1986, s. 9), ktoré možno považovať za všeobecne platné normy pre akýkoľvek preklad:

1. *Norma sémantickej ekvivalencie*: prekladateľ musí dešifrovať a zachovať celkový význam výrazu.
2. *Norma štylistickej a žánrovej ekvivalencie*: musí zostať zachovaný typ textu.
3. *Jazyková norma cieľového jazyka*: nesmú byť porušené jazykové normy, napr. gramatické pravidlá.
4. *Pragmatická norma*: preložený výraz musí mať na čitateľa ten istý komunikačný efekt ako v pôvodnom jazyku.
5. *Konvenčná norma*: súvisí s prekladateľskými štandardmi konkrétnej krajiny v danom období.

Čo sa týka prekladu čisto frazeologických výrazov, ktoré tvoria jadro nášho súčasného výskumu, opierame sa o taxonómiu, ktorú navrhuje E. Sekaninová (1993, s. 104 – 109). Toto delenie budeme mať na zreteli aj pri praktickom rozbere skúmaných frazeologických jednotiek:

I. Absolútne ekvivalenty:

1. *Symetrické*: sú identické vo význame, forme, motivácii atď.
2. *Symetricko-asymetrické*: líšia sa v použití iného lexikálneho prvku alebo motivácii.
3. *Asymetrické*: ten istý význam je vyjadrený inou formou.

II. Relatívne ekvivalenty:

1. *Približné*: význam výrazu v cieľovom jazyku nezodpovedá presne významu frazeologizmu v pôvodnom jazyku.
2. *Opisné*: význam frazeologizmu z pôvodného jazyka je vyjadrený v cieľovom jazyku opisom (frázema s rovnakým obsahom v cieľovom jazyku chýba).

Pre potreby nášho výskumu a pre prehľadnejšiu orientáciu sme rozdelili dané frazeologizmy s prvkom vody do piatich skupín, ktoré sme označili písmenami A – E. V súlade s taxonómiou podľa E. Sekaninovej, sme do skupiny A zaradili výrazy typu I.1 (absolútne ekvivalenty – symetrické). Výrazy typu I.2 (absolútne ekvivalenty – symetricko-asymetrické) sme rozdelili do skupín B a C, v závislosti od toho, či ide o zmenu v kľúčovom lexikálnom prvku – voda (špan. *agua*), alebo v akomkoľvek inom lexikálnom prvku. Výrazy typu I.3 (absolútne ekvivalenty asymetrické) sme zatriedili do skupiny D. Napokon, skupinu E tvoria všetky ostatné typy frazeologických výrazov spadajúce do kategórií II.1 a II.2. Takáto kontrastná komparácia frazeologických jednotiek podľa ekvivalenčných typov má význam nielen pre ich ekvivalentáciu v slovníkoch, ale najmä pre ich substitúciu v konkrétnom použití, čiže pri preklade z jedného jazyka do druhého (Sekaninová, 1993, s. 109).

Charakteristika korpusu

Korpus nášho výskumu tvorí 36 španielskych frazeologických výrazov s prvkom vody, ktoré pochádzajú z troch akademických slovníkov: *Tesoro de la lengua castellana*, *Diccionario de uso del español* a *Diccionario de la Real Academia Española*. K týmto 36 španielskym frazeologizmom sme hľadali ich slovenské ekvivalenty v ďalších troch lexikografických zdrojoch: *Malý frazeologický slovník*, *Krátky slovník slovenského jazyka* a *Slovník slovenského jazyka*. Takýmto spôsobom sme získali ďalších 24 frazeologických jednotiek v slovenčine, ktoré dopĺňajú španielske.

Je nutné poznamenať, že pri excerpcii španielskych výrazov sme sa zamerali iba na frazeologizmy používané v európskom variante španielčiny, nakoľko porovnávať aj obdobné výrazy v španielčine iných krajín Hispánskej Ameriky by vyžadovalo osobitý výskum. Okrem toho, mohlo by sa stať, že stupeň ekvivalentnosti medzi vybranou frazeologickou jednotkou v európskej španielčine a napr. v mexickej alebo čilskej španielčine by sa medzi sebou líšil, a preto by bola oveľa ťažšia aj následná komparácia takejto jednotky so slovenčinou.

Z formálneho hľadiska sa v španielskej časti nášho korpusu nachádzajú iba tri frazeologické spojenia, ktoré neobsahujú sloveso a iba dve, ktoré majú štruktúru vety s dvomi slovesnými jadrami. Všetky ostatné frazeologizmy tvoria slovesné konštrukcie s nevetnou skladbou a vzhľadom na ich vysokú frekvenciu tvoria jadro nášho výskumu. Pri excerpcii lexikálnych jednotiek v oboch jazykoch sme sa stretli s niekoľkými, ktoré majú síce ten istý význam (vrámci jedného výrazu), avšak tento bol vyjadrený pomocou variantov s rozdielnymi stupňami ekvivalencie z hľadiska prekladu medzi španielčinou a slovenčinou. Vzhľadom na túto skutočnosť sme sa rozhodli analyzovať takéto typy výrazov separátne, v súlade s vyššie popísanými kategóriami. To je dôvod, prečo je výsledný reálny počet analyzovaných frazeologických jednotiek o niečo vyšší než pôvodný počet vyexcerpovaných jednotiek. Takýmto spôsobom sa stáva, že určitý španielsky či slovenský frazeologizmus môže figurovať aj vo viac ako len jednej zadefinovanej kategórii. Keď teda počítame každú frazeologickú jednotku s variantom ako dve a viac samostatných frazeologických jednotiek a zároveň tieto posudzujeme ako samostatné vzhľadom na ich ekvivalenciu v slovenskom preklade, počet pôvodne vyexcerpovaných jednotiek sa nám zvyšuje z 36 na 45. To isté sa vyskytuje aj pri slovenských frazeologizmoch, ktoré považujeme za prekladové ekvivalenty k španielskym: ak berieme do úvahy iba frazeologizmy spadajúce pod rovnaké heslo v slovníku, je ich 24, ak však berieme do úvahy opäť aj varianty, ich počet vzrastá na 33 jednotiek.

Napokon je dôležité podotknúť, že 24 (resp. 33) slovenských frazém je len počet nájdených prekladových ekvivalentov, ktoré korešpondujú (v rôznej miere ekvivalentnosti) so španielskymi, no stále ide o frazeologické jednotky. Neradíme sem ďalších 11 výrazov, ktoré z hľadiska ekvivalentnosti prekladu nezodpovedajú frazeologickým jednotkám, ale ide iba o približný či opisný preklad.

Analýza korpusu – ekvivalencia prekladu

Aby sme mohli analyzovať spomínané frazeologické jednotky, operujeme s piatimi vopred zadefinovanými kategóriami podľa stupňa ekvivalencie prekladu španielskych frazeologických výrazov do slovenčiny.

Prvú kategóriu, čiže skupinu A tvoria frazeologizmy, ktoré sú ekvivalentmi absolútnymi symetrickými, čo znamená, že sa zhodujú vo význame, forme (len s minimálnymi odchýlkami, ktoré však vzhľadom na typologickú rozdielnosť španielčiny a slovenčiny môžeme považovať za zanedbateľné – napr. použitie členov vs. časovanie, použitie slovesa so všeobecnejším významom v jednom jazyku a slovesa so špecifickejšim významom v druhom jazyku a pod.) a v použití slov, ktoré sú nositeľmi významu (napr. *llevar/echar (toda) el agua al/a su molino* vs. *hnať (niekomu) vodu na mlyn*). Druhú kategóriu, čiže ekvivalenty absolútne symetricko-asymetrické sme rozdelili do dvoch skupín: skupinu B tvoria frazeologizmy, ktoré majú rovnaký význam, rovnaké lexikálne, tj. plnovýznamové slová, ale odlišujú sa v použití

klúčového slova – v našom prípade slova *voda* (napr. *estar (algo) más claro que el agua* vs. *byť nad slnko jasnejší*). V tomto prípade sa v španielskom a slovenskom výraze zhoduje všetko okrem klúčového komponentu, ktorý je v španielčine vyjadrený slovom *voda*, avšak v slovenčine je vyjadrený slovom *slnko*. Do skupiny C sme zaradili tie frazeologizmy, ktoré majú ten istý význam, obsahujú rovnaké klúčové slovo – *voda*, ale ostatné plnovýznamové slová sa líšia (napr. *sacar agua de las piedras* vs. *loviť v mútnych vodách*). Kategóriu ekvivalentov absolútnych asymetrických predstavuje skupina D, do ktorej sme zaradili frazeologizmy, ktoré majú síce rovnaký význam v oboch jazykoch, ale španielskemu klúčovému slovu *agua* nezodpovedá slovenský ekvivalent *voda* a nezhodujú sa ani v použití ostatných plnovýznamových slov (napr. *estar hecho un agua* vs. *byť mokrý ako myš/do nitky*). Môžeme si všimnúť, že španielske frazeologické výrazy zo skupín A – D korešpondujú v slovenskom preklade s výrazmi, ktoré sú tak isto frazeologické. Rovina prenesenia významu ostala teda zachovaná. Napokon sme zostavili aj skupinu E, do ktorej sme zaradili všetky ostatné španielske frazeologické jednotky, ku ktorým v slovenčine neexistujú frazeologické ekvivalenty, a teda by sa v slovenskom preklade riešili iným spôsobom. Ide o skupinu, do ktorej patria kategórie ekvivalentov relatívnych, ktoré sa dajú preložiť buď jednoslovnou, alebo opisnou, alebo pomocou úplne iného ale podobného frazeologizmu.

Kompletné porovnanie všetkých analyzovaných frazeologických jednotiek môžeme vidieť nižšie, pričom dodržiavame ich zobrazenie do piatich spomenutých skupín. Pre ľahšie vizuálne orientovanie sa, rozbor každej skupiny je zobrazený v schémach, ktoré sú uvedené krátkou legendou, kde znak „+“ znamená zhadu a znak „-“ rozdiel (vo význame, v klúčovom slove, v ostatných plnovýznamových slovách). Frazeologickým jednotkám, ktoré preukazovali rôznu stupeň prekladovej ekvivalentnosti v španielčine alebo slovenčine sme sa venovali osobitne, a preto niektoré z nich môžeme nájsť vo viacerých kategóriách.

SKUPINA A (Absolútne ekvivalenty – symetrické)

význam	++
plnovýznamové slová	++
klúčové slová	++
<i>no le alcanza la sal al agua; no alcanzar para agua</i>	<i>nezarobiť (si) ani na slanú vodu; slanú vodu chlípať</i>
<i>irse (algo) al agua</i>	<i>ide to (s ním) dolu vodou; (niečo) ide dolu vodou</i>
<i>llevar/echar (toda) el agua al/a su molino</i>	<i>hnať (niekomu) vodu na mlyn</i>
<i>coger agua en cesto</i>	<i>vodu košom nabrať</i>
<i>echar agua en el mar</i>	<i>liať vodu do mora</i>
<i>estar tan seguro como el agua en un cesto</i>	<i>(niečo)/láskavosť/šťastie je ako v koši voda</i>

Tab. 1. Španielsko-slovenské ekvivalenty absolútne symetrické

SKUPINA B (Absolútne ekvivalenty – symetricko-asymetrické)

význam	++
plnovýznamové slová	++
klúčové slová	--
<i>haber más que agua</i>	<i>byť (niečoho) ako maku</i>
<i>no vale sus orejas llenas de agua</i>	<i>nestojí za fajku dymu</i>

<i>estar más claro que el agua; estar tan claro como el agua</i>	<i>(niečo) je nad slnko jasnejšie; jasné ako slnko</i>
<i>quedar (algo) en agua de borrajas /cerrajas</i>	<i>ostať/uviaznúť na mŕtvom bode</i>
<i>como agua</i>	<i>ako maku</i>

Tab. 2. Španielsko-slovenské ekvivalenty symetricko-asymetrické s rozdielnym kľúčovým slovom

SKUPINA C (Absolútne ekvivalenty – symetricko-asymetrické)

význam	++
plnovýznamové slová	--
kľúčové slová	++
<i>darle (a uno) el agua a la boca; estar con el agua a/hasta la boca/el cuello/la garganta; tener el agua a la boca</i>	<i>držať sa nad vodou</i>
<i>hacer agua (1)</i>	<i>ide to (s ním) dolu vodou; (niečo) ide dolu vodou</i>
<i>sacar agua de las piedras</i>	<i>loviť v mútnych vodách</i>
<i>escribir en el agua</i>	<i>liať vodu do mora/koša/Dunaja</i>
<i>estar tan seguro como el agua en un cesto</i>	<i>agent s teplou vodou</i>
<i>coger agua en harnero</i>	<i>vodu košom naberať</i>
<i>echar agua en el mar</i>	<i>liať vodu do koša/Dunaja</i>

Tab. 3. Španielsko-slovenské ekvivalenty symetricko-asymetrické s rozdielnymi plnovýznamovými slovami

SKUPINA D (Absolútne ekvivalenty – asymetrické)

význam	++
plnovýznamové slová	--
kľúčové slová	--
<i>no le dio un jarro de agua</i>	<i>ani máčik/ani za mak</i>
<i>ni agua</i>	<i>ani máčik/ani za mak</i>
<i>bañarse en agua de rosas/rosada</i>	<i>pýšiť sa cudzím perím</i>
<i>estar/nadar entre dos aguas</i>	<i>sediť na dvoch stoličkách</i>
<i>volver las aguas a su cauce/por donde solían ir</i>	<i>vrátiť sa (niečo) do starých koľají</i>
<i>estar hecho un agua</i>	<i>byť mokrý ako myš/do nitky</i>
<i>bailar(le) el agua (a alguien)</i>	<i>lízať (niekomu) päty</i>
<i>echar agua en el mar</i>	<i>nosiť drevo do hory/sovy do Atén</i>
<i>agua pasada no mueve molino</i>	<i>neplač nad rozliatym mliekom</i>
<i>como agua de mayo</i>	<i>ako blesk z jasného neba</i>
<i>ahogarse en poca agua/un vaso de agua</i>	<i>robiť z komára somára</i>
<i>hacer aguas</i>	<i>tiecť (niekomu) do čižiem/topánok</i>

Tab. 4. Španielsko-slovenské ekvivalenty asymetrické

SKUPINA E (Relatívne ekvivalenty)

Ako sme už spomenuli v predchádzajúcich kapitolách, do tejto kategórie radíme tie španielske frazeologické jednotky, ku ktorým neexistujú v slovenčine zodpovedajúce frazeologické ekvivalenty. Pri ich preklade do slovenčiny by teda prekladateľ musel voliť buď preklad pomocou opisu daného fenoménu, ktorý konkrétna španielska frazeologická jednotka vyjadruje, alebo preklad pomocou približného výrazu. Do tejto poslednej skupiny sme teda zaradili všetky ostatné španielske frazeologizmy, ktoré nebolo možné (z hľadiska ekvivalencie prekladu do slovenčiny) zaradiť do žiadnej z predchádzajúcich skupín. Sú to nasledovné výrazy: *a éste faltarle ha el agua; echarse al agua; al enfermo que es de vida, el agua le es medicina; meterse en agua (el tiempo/el día); tomar las aguas; (sin decir) agua va; echar el agua; no hallar agua en la mar; al agua, patos; de esta agua no beberé; hacer agua (2)*. Slovenské prekladové ekvivalenty týchto výrazov môžeme vidieť v nasledujúcej tabuľke:

španielsky frazeologizmus	slovenský preklad
<i>meterse en agua (el tiempo/el día)</i>	<i>byť daždivo</i>
<i>(sin decir) agua va</i>	<i>bez varovania/pozor!</i>
<i>echar el agua</i>	<i>(po)krstiť</i>
<i>de esta agua no beberé</i>	<i>nikdy nehovor nikdy</i>
<i>al agua, patos</i>	<i>tri-štyri/štart!</i>

Tab. 5. Španielsko-slovenské ekvivalenty relatívne – približný preklad

španielsky frazeologizmus	slovenský preklad
<i>A éste faltarle ha el agua</i>	<i>človek, ktorému sa v živote nedarí, nemá úspechy</i>
<i>hacer agua (2)</i>	<i>nebezpečná vec/situácia, ak sa hneď nerieši</i>
<i>echarse al agua</i>	<i>vrhnúť sa do nejakého nebezpečenstva v nádeji, že tým unikneme pred iným nebezpečenstvom</i>
<i>Al enfermo que es de vida, el agua le es medicina</i>	<i>človek, ktorý je zdravý, má aj dobrý predpoklad, že sa mu bude dariť</i>
<i>tomar las aguas</i>	<i>liečiť sa v kúpeľoch</i>
<i>no hallar agua en la mar</i>	<i>nemať úspech ani v tom najjednoduchšom, čo sa dá dosiahnuť</i>

Tab. 6. Španielsko-slovenské ekvivalenty relatívne – opisný preklad

V nasledovnej tabuľke môžeme vidieť najčastejšie konotácie frazeologických jednotiek s prvkom vody v španielskom jazyku. Zodpovedajú im sémanticko-lexikálne kategórie, do ktorých bolo možné dané vyexcerpované frazeologizmy klasifikovať a určiť ich štylistický náboj, ktorému v uvedenej tabuľke zodpovedajú značky: + (pozitívny), – (negatívny) a 0 (neutrálny).

B. Gómez-Pablos rozlišuje medzi sémantickým a lexikálnym poľom. Za sémantické pole (*campo semántico*) považuje skupinu slov rovnakého slovného druhu, ktoré majú spoločnú aspoň jednu sémantickú črtu. Za lexikálne pole (*campo léxico*) považuje skupinu slov, ktoré nemusia byť rovnakého slovného druhu, ale tak isto majú spoločný minimálne jeden sémantický znak (B. Gómez-Pablos, 2016, s. 118 – 119). Zároveň však dodáva, že autori viacerých odborných publikácií častokrát zvyknú narábať s oboma termínmi bez rozdielu. V našom prípade však nejde o jednoduché lexémy, ale o zložené výrazy, ktoré by sa nemali

posudzovať homogénne, hoci všetky by sa dali interpretovať ako konštrukcie so slovesom (aj keď pri niektorých len v explicitnej forme). V tom prípade by sme mohli uvažovať o pojme sémantické pole. Ak však vezmeme do úvahy komplexnosť klasifikácie frazeologických jednotiek, narazíme na rôzne kategórie. V takom prípade by bolo vhodnejšie uvažovať v termínoch lexikálne pole. Pokiaľ teda berieme kategórie klasifikácie frazeologických jednotiek ako kritérium porovnateľné s kritériom slovných druhov (v prípade jednoduchých lexém), považujeme vzhľadom na definíciu termínov B. Gómez-Pablos vhodnejšie narábať v našom prípade s pojmom lexikálne pole, resp. lexikálna kategória.

lexikálna kategória	štylist. náboj	počet frazém	príklady frazém
ZBYTOČNOSŤ/ BEZCENNOSŤ	–	7	<i>coger agua en cesto, echar agua en el mar, sacar agua de las piedras, escribir en el agua, coger agua en harnero, agua pasada no mueve molino, no vale sus orejas llenas de agua</i>
NEÚSPECH/ BIEDA	–	7	<i>no le alcanza la sal al agua, no alcanzar para agua, irse (algo) al agua, quedar (algo) en agua de borrajas/cerrajas, hacer agua (1), a éste faltarle ha el agua, hacer aguas, no hallar agua en la mar</i>
BYŤ V ZLEJ SITUÁCIE	–	5	<i>darle (a uno) el agua a la boca; estar con el agua a/hasta la boca/el cuello/la garganta; tener el agua a la boca, echarse al agua, hacer agua (2)</i>
FALOŠNOSŤ	–	3	<i>bailar(le) el agua (a alguien), bañarse en agua de rosas/rosada, estar/nadar entre dos aguas</i>
MOKRO/VLHK O	–	2	<i>estar hecho un agua, meterse en agua (el día/el tiempo)</i>
JASNOSŤ	+	2	<i>estar más claro que el agua, estar tan claro como el agua</i>
ÚSPECH	+	2	<i>llevar/echar (toda) el agua al/a su molino; al enfermo que es de vida, el agu ale es medicina</i>
VELKÉ MNOŽSTVO	0	2	<i>como agua, haber más que agua</i>

Tab. 7. Sémantické kategórie španielskych frazém a ich štylistické hodnoty

Interpretácia výsledkov

Prekladové ekvivalenty

V rámci analyzovaných skupín v predošlej kapitole si zasluhujú pozornosť zistenia, ku ktorým sme dospeli najmä pri pároch niektorých frazeologických jednotiek, ako španielskych tak i slovenských. Ide o také jednotky, ktorých varianty preukazujú rozdielny stupeň ekvivalentnosti prekladu v jednom alebo druhom jazyku.

V tejto súvislosti slovník *Diccionario de la Real Academia Española* registruje výraz *hacer agua* s tým istým významom, aký má aj výraz *irse (algo) al agua*, pričom oba sa používajú predovšetkým v kontexte s obchodmi, projektmi, atď. Ide o dva varianty v španielskej frazeológii, ktorým v slovenskej frazeológii zodpovedá jediný výraz s variantmi: *ide to (s ním) dolu vodou/(niečo) ide dolu vodou*. Zatiaľ čo druhý španielsky variant tvorí

absolútny ekvivalent skupiny A, teda symetrický so slovenským, prvý španielsky variant patrí už do skupiny C, čiže je symetricko-asymetrický so slovenským prekladom, pretože okrem významu majú spoločné len kľúčové slovo *voda*. V tomto prípade vzbudzuje pozornosť aj pragmatický aspekt významu daných frazeologizmov, nakoľko v slovenskej frazeológii ide o rozšírenie významu tohto výrazu, keďže sa nepoužíva len na zhodnotenie zlého stavu, resp. vývinu nehmotného fenoménu ako projekt, plán, obchod a i., ale vzťahuje sa aj na stav či situáciu človeka. Tento pridaný význam sa v španielčine nevyskytuje. Španielska frazéma *hacer agua* je zaujímavá ešte z iného dôvodu: v tabuľkách 3, 6 a 7 si môžeme všimnúť, že figuruje v dvoch sémantických kategóriách súčasne; prvou je kategória BIEDA/NEÚSPECH, v ktorej ide o význam podopretý aj spomínaným slovenským ekvivalentom (označená ako *hacer agua* (1)). Nájde ju však aj v sémantickej kategórii ÚNIK ZO ZLEJ SITUÁCIE, pretože táto frazéma znamená aj niečo nebezpečné, pokiaľ sa to ihneď nerieši (označená ako *hacer agua* (2)). Tento rozšírený význam však dokumentuje len slovník *Tesoro de la lengua castellana o española*. Obdobným spôsobom funguje aj španielska jednotka *coger agua en cesto*, ktorej dokonale zodpovedá slovenské *vodu košom naberat'*. Španielsky frazeologizmus má však aj variant *coger agua en harnero*, kde došlo k zmene lexikálneho (plnovýznamového) slova, a preto, na rozdiel od prvého variantu (skupina A), patrí do skupiny C. Je však zaujímavé, že sa pritom nejedná o úplnú významovú zmenu slova, ale iba o synonymum so zúženým významom: *cesto* = *kôš* (všeobecne, širší význam) vs. *harnero* = *sito na múku* (konkrétnejšie, užší význam).

Podobným spôsobom sme zaznamenali rovnakú črtu aj pri niektorých slovenských frazeologizmoch s variantmi, aj keď v španielčine by im zodpovedal iba jediný výraz. Tak napríklad, k španielskej jednotke *echar agua en el mar* existujú dva varianty v slovenčine: *liať vodu do mora*, čo je absolútny symetrický ekvivalent a *liať vodu do koša/Dunaja*, kde došlo k zmene niektorého plnovýznamového slova, a tak ide o absolútny symetricko-asymetrický ekvivalent. Vo variante s použitím slova *Dunaj* sa odráža národná identita Slovákov, keďže ide o vari najvýznamnejšiu rieku krajiny, ktorá mala svoje prvenstvo v histórii už skoro od nepamäti a napokon, na tejto rieke leží aj hlavné mesto štátu. Ďalej nájdeme v slovenských slovníkoch ďalšie dva ekvivalenty: *nosiť drevo do hôry* alebo *nosiť sovy do Atén*, ktoré s korešpondujúcim španielskym ekvivalentom *echar agua en el mar* zdieľajú len spoločný význam, nakoľko sa líšia v použití plnovýznamových slov a neobsahujú ani kľúčové slovo *voda*. Preto tvoria absolútne asymetrické ekvivalenty. Španielsky frazeologizmus *estar tan seguro como el agua en un cesto* nachádza svoj absolútny symetrický ekvivalent v slovenskom (*niečo/šťastie/láska*) je ako v koši voda. Okrem toho sa stretávame s rovnakým významom nestálosti či neistoty aj pri výraze *agent s teplou vodou* (v Slovníku slovenského jazyka), ktorý navyše zahŕňa aj pragmatickú črtu, keďže sa používa výhradne len v spojení s osobou, a teda popisuje človeka, od ktorého nemožno očakávať nič stabilné a isté. Nakoľko sa tento výraz zhoduje so španielskym iba vo význame a v kľúčovom slove *voda*, ide opäť o absolútny symetricko-asymetrický ekvivalent skupiny C.

V ďalšom rade si zasluhujú našu pozornosť aj tie frazeologické jednotky, pri ktorých sme sa stretli s odlišnosťami v závislosti od geografického variantu. Toto sa týka iba španielskych frazeologizmov, ktoré preukazovali rozdiely medzi európskou a hispanoamerickou španielčinou. Lexikografickú značku krajiny však spomedzi vybraných akademických slovníkov uvádza len *Diccionario de la Real Academia Española* a hoci sme na začiatku našej témy podotkli, že sa pre komplexnosť problematiky primárne nebudeme venovať rozdielom medzi frazeologizmami s prvkom vody v európskej a hispanoamerickej španielčine, nemožno nechať úplne stranou niektoré zaujímavé zistenia, ktoré sme si počas výskumu všimli, a preto uvádzame aspoň niektoré. Tak napríklad stojí za zmienku, že na Kube a v Paname sa hovorí *descubrir el agua tibia/fría* (doslova „objaviť vlažnú/studenú vodu“), zatiaľ čo v európskej španielčine by sa povedalo *descubrir América/la pólvora*. Prvý uvedený variant európskej španielčiny by bol teda absolútnym symetrickým ekvivalentom slovenského výrazu *objaviť Ameriku*, avšak takéto spojenie sme do korpusu našej štúdie nezaradili, nakoľko

absentuje prítomnosť kľúčového slova *voda*. Keby sme však brali do úvahy v našom výskume aj geografické varianty, výraz z kubánskej a panamskej španielčiny by sme brali do úvahy, pričom by mu korešpondoval slovenský ekvivalent skupiny B. Alebo napríklad v Hondurase a Ekvádore sa používa *hacer del agua lodo* (doslova „robiť z vody bahno“), ktorý by sa zhodoval so slovenským ekvivalentom zo skupiny C mútiť/kaliť vodu. Avšak opäť ako v predošlom prípade, ani tento výraz sme nemohli zaradiť do jadra nášho výskumu, nakoľko európsky variant neobsahuje spomínané kľúčové slovo, ale rovnaký význam je vyjadrený spojením *sembrar cizañas* (doslova „siat' plevy“). Posledným z podobných prípadov je väzba *estar como agua para chocolate* (doslova „byť ako voda na čokoládu“), ktorá sa používa v Mexiku, Kolumbii, v Costa Rica, na Kube, v El Salvadore a Uruguaji na vyjadrenie cholerického správania sa, maximálneho hnevu niekoho. Z uvedených dôvodov sme taktiež tento výraz nemohli zaradiť do priameho výskumu, nakoľko v európskej španielčine síce nájdeme niekoľko frazeologických zvrátov na vyjadrenie tej iste negatívnej emócie, avšak ani jedna z nich neobsahuje slovo *voda*.

Motivácia a štylistická hodnota frazém

Na základe našich predchádzajúcich analýz sme mohli dané španielske frazeologizmy klasifikovať podľa lexikálnych polí, čiže podľa významu, okolo ktorého sa najčastejšie zoskupujú konkrétne frazémy. Ako môžeme vidieť v hore uvedenej tabuľke, štylistický náboj, aký nesú definované lexikálne kategórie skúmaných frazeologizmov, je prevažne negatívny, okrem jednej kategórie s kladným (JASNOSŤ) a jednej s neutrálnym (VEĽKÉ MNOŽSTVO) nábojom. Zároveň môžeme vidieť, že kategórie s negatívnym nábojom sú početnejšie, čo sa týka produkcie jednotlivých frazeologických jednotiek. Toto zistenie prevažne negatívnych konotácií španielskych frazeologizmov s prvkom vody je pomerne prekvapujúce, pokiaľ máme na zreteli odvekú dôležitosť v kladnom zmysle slova vody ako takej. Analogicky by sme teda predpokladali, že vzhľadom na jej veľký význam sa do frazeológie dostanú predovšetkým spojenia odzrkadľujúce kladnú potrebu, využitie, a pod. tohto cenného prírodného zdroja. Napokon sa však ukázalo, že iba 2 z nami definovaných lexikálnych polí mali štylisticky pozitívny náboj: kategórie JASNOSŤ a ÚSPECH. Pokiaľ ide o frazémy v kategórii JASNOSŤ, musíme podotknúť, že nejde o úplne samostatné frazémy, ale skôr o varianty. Líšia sa v použití porovnávacieho výrazu *como* (ako) a *más que* (viac než). V kategórii ÚSPECH je aj v súčasnom jazyku stále pomerne frekventovaný výraz *llevar/echar (toda) el agua al/a su molino* (hnať niekomu vodu na mlyn/to je voda na môj mlyn), no fráza *Al enfermo que es de vida, el agu ale es medicina* (voľne preložiteľné ako: keď je niekto v dobrom zdravotnom stave, má aj predpoklad, že sa mu bude dobre dariť) sa už prakticky v súčasnom jazyku nepoužíva. Z uvedeného teda môžeme konštatovať, že pôvodne predpokladané kladné významy frazeologizmov s prvkom vody sú výrazne menej početné než zistené negatívne.

Spomedzi negatívnych lexikálnych polí sú asi najzaujímavejšie kategórie ZBYTOČNOSŤ/ BEZCENNOSŤ a BIEDA/NEÚSPECH, ktoré zahŕňajú najviac frazeologických jednotiek s prvkom vody. Keď sa zameriame na motiváciu týchto frazeologizmov, môžeme konštatovať, že ich spojenie s danou sémantickou kategóriou vychádza z prirodzenej vlastnosti vody, ktorou je jej neustála pohyblivosť, premenlivosť atď., a že keď sa ju človek pokúša náberať nevhodným nástrojom (*cesto* – kôš, *harnero* – sito na múku), nech sa snaží akokoľvek, stále je to zbytočné. Rovnaká motivácia je aj v spojení *escribir en el agua* (doslova „písať do vody“). Veľmi podobne je to aj vo výraze *echar agua en el mar* (liať vodu do mora) alebo *sacar agua de las piedras* (doslova „vytlačiť vodu z kameňov“) – teda význam väčšiny frazém tohto lexikálneho poľa vychádza z prirodzených vlastností vody a odrážajú márnú snahu človeka o niečo, resp. aj keď sa snaží, nedosahuje úspech.

Ďalej si všimnime, že prirodzené vlastnosti vody ostali najviac zachované v lexikálnom poli MOKRO/VLHKO, v ktorej frazeologizmy predstavujú najvyššiu mieru priehľadnosti,

keďže slovo *agua* v nich obsahovo zahŕňa význam dažďa a pod., čiže došlo len k malému sémantickému posunu. Tak isto aj ďalšie komponenty týchto frazeologizmov predstavujú len menší sémantický posun. V spojení *estar hecho un agua* ide o posun významu *estar hecho* – doslova „byť urobенý“, kde sa rozšíril význam slovesa *hacer* – *robiť*. V spojení *meterse en agua (el tiempo/el día)* sa rozšíril význam slovesa *meterse* – *vsunúť sa, vojsť* atď. v spojení s podstatnými menami *el tiempo* (počasie) a *el día* (deň). Ako celok tak obe spojenia možno radiť medzi frazeologické, pretože aj napriek ich pomerne vysokej miere priehľadnosti v nich badať určitú odchýlku od pôvodného významu jednotlivých komponentov.

Záver

V závere nášho výskumu môžeme potvrdiť skutočnosť, že voda bola odjakživa dôležitým fenoménom v živote človeka, čo napokon dokazuje aj jej prítomnosť v mnohých lexikalizovaných spojeniach. Dokazuje to nemalý počet frazeologických zvrátov, ktoré sme mali možnosť preskúmať rovnako v španielčine ako aj v slovenčine. Toto spojenie vody sa odráža aj na pomerne vysokom počte slovenských frazeologizmov (spolu 24), ktoré môžeme považovať za prekladové ekvivalenty španielskych frazeologizmov s prvkom vody (spolu 36). Náš výskum bol zameraný na slovenské prekladové ekvivalenty daných španielskych frazeologických jednotiek, preto počet slovenských spojení zďaleka nemožno považovať za hornú hranicu výrazov, ktoré vo svojej štruktúre obsahujú slovo *voda*. V skutočnosti by ich bolo pravdepodobne viac, avšak nezodpovedali by už španielskym ekvivalentom.

Z hľadiska všeobecného prekladu je zaujímavé, že nie pre všetky fenomény každodenného života existujú aj spojenia s figuratívnym významom. To je napríklad prípad španielskej frazeologickej väzby *echar el agua* (doslovne „hodiť vodu“), ktorá znamená *krstiť*. Slovenská frazeológia však nedisponuje obdobným figuratívnym výrazom s rovnakým významom. Rovnako nenájdeme v slovenskej frazeológii výraz, ktorý by zodpovedal španielskemu *sin decir agua va*, čiže *Pozor!*, resp. *bez varovania*. V takýchto prípadoch sa ako najvhodnejšie riešenie pri preklade javí byť voľný preklad – možnosť, ktorá nám vyšla pri 11 frazeologických jednotkách v španielčine (skupina E). Niektoré španielske frazeologizmy z tejto skupiny síce nachádzajú svoje prekladové ekvivalenty aj v slovenčine, avšak ide o ustálené spojenia iného druhu, nie frazeologické, a preto sme tieto slovenské ekvivalenty nemohli započítať medzi spomenutých 24 frazeologických jednotiek. Tvoria však jednu z najpočetnejších skupín podľa ekvivalentnosti prekladu. Rovnako početnou kategóriou je aj skupina D, kde je ten istý význam španielskeho frazeologizmu vyjadrený v slovenskom preklade frazeologizmom s inou formou aj motiváciou. Ostatné kategórie podľa ekvivalentnosti prekladu sa v počte španielsko-slovenských ekvivalentov líšia len veľmi málo. Z uvedených 24 slovenských frazeologických ekvivalentov je len 9 (bez variant), ktoré tak isto obsahujú vo svojej štruktúre kľúčové slovo *voda*. Ostatných 15 jednotiek má buď úplne inú štruktúru (iné plnovýznamové slová) alebo tieto má rovnaké ako v španielčine, ale kľúčové slovo *voda* nahradila iným pojmom.

Pozoruhodné je tiež zistenie, že španielske frazeologizmy s variantmi majú rôznu mieru preložiteľnosti do slovenčiny. To sa týka napríklad väzby *irse (algo) al agua* alebo *hacer agua*. Zatiaľ čo prvý variant by dokonale korešpondoval so slovenským *ísť (niečo) dolu vodou* (skupina A), druhý variant radíme už do skupiny C, pretože sa líšia v použití lexikálnych plnovýznamových slov. Spomenutý výraz *hacer agua* navyše predstavuje dva rôzne významy: okrem prvého už uvedeného (ktorý má aj variant) má ešte význam, ktorý nebolo možné preložiť do slovenčiny pomocou ekvivalentu, ale iba opisom – nebezpečná vec/situácia, ak sa hneď nerieši. Výraz *hacer agua* tak môžeme zaradiť do dvoch lexikálnych polí, čo sa týka jeho motivácie: BIEDA/NEÚSPECH (zodpovedá mu slovenský ekvivalent skupiny C) a ÚNIK ZO ZLEJ SITUÁCIE (zodpovedá mu len relatívny opisný ekvivalent). Analogicky sa stretávame s rovnakým fenoménom aj pri slovenských frazeologizmoch s variantmi. Tak napríklad, zatiaľ čo k španielskemu výrazu *estar tan seguro como el agua en un cesto* existujú dva absolútne

symetrické ekvivalenty – (*niečo*) je ako v koši voda a láska/šťastie je ako v koši voda (skupina A), vyskytuje sa okrem týchto aj väzba *agent s teplou vodou*, ktorá sa s pôvodným španielskym výrazom zhoduje okrem významu len v kľúčovom slove *voda*, a teda ju radíme znovu až do skupiny C. Na uvedených príkladoch z oboch jazykov vidno, že v podobných prípadoch išlo väčšinou o alteráciu kategórie prekladovej ekvivalencie medzi skupinami A a C.

Pri analýze lexikálnych polí španielskych frazeologických jednotiek sa nám ako najzaujímavejší javí fakt, že prevažná väčšina týchto polí má negatívnu štylistickú hodnotu, pričom najpočetnejšie frazeologizmy sa zoskupujú okolo lexikálneho poľa BIEDA/NÚDZA a ZBYTOČNOSŤ/BEZCENNOSŤ (spolu 14 frazeologizmov). Vo väčšine prípadov je význam daného lexikálneho poľa daný motiváciou z reálnych obrazov sveta človeka a vody, ktoré sa preniesli do konkrétnych frazeologických jednotiek.

Nakoniec sme dospeli k zisteniu, že v španielskej frazeológii sa vyskytujú aj ďalšie spojenia, ktoré vo svojej štruktúre obsahujú kľúčové slovo *voda*, ale len v hispanoamerických variantoch, ktoré, hoci majú významové ekvivalenty v európskej španielčine, dané kľúčové slovo neobsahujú, a to je dôvod, prečo sme takéto jednotky nemohli zaradiť do jadra nášho primárneho výskumu. Otvárame tým však priestor pre prípadnú budúcu štúdiu v tomto smere, ktorá by rozšírila našu súčasnú štúdiu o komparáciu prekladu aj tohto typu frazém do slovenčiny.

Bibliografia

CORPAS PASTOR, G. 1996. *Manual de fraseología teórica española*. Valencia: Gredos. 337 pp.

ČERMÁK, F. 2007. *Fraseologie a idiomatika česká a obecná. Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum. 718 s.

DE COVARRUBIAS OROZCO, S. 1994. *Tesoro de la lengua castellana o española*. Madrid: Castalia. 1093 pp.

Diccionario de uso del español María Moliner (3^a edición). 2007. [Edición en DVD]. 2007. Madrid: Gredos.

GÓMEZ-PABLOS, B. 2016. *Lexicología actual*. Nümbrecht: Kirsch-Verlag. 149 pp.

KAČALA, J., PISÁRČIKOVÁ, M., POVAŽAJ, M. 2003. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava: Veda. 985 s.

KVETKO, P. 1999. *Anglická frazeológia v teórii a praxi*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1999. 153 s.

MLACEK, J. 1984. *Slovenská frazeológia* (2. vyd.). Bratislava: SPN. 159 s.

PECHAR, J. 1986. *Otázky literárního překladu*. Praha: Československý spisovatel. 87 s.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. 2014. *Diccionario de la lengua española*. [En línea]. 23.^a ed. Madrid: Espasa Calpe, S. A. Disponible en: <<http://www.rae.es>>

RUIZ GURILLO, L. 1997. *Aspectos de fraseología teórica española*. Valencia: Universitat de Valencia. 140 pp.

SEKANINOVÁ, E. 1993. *Dvojazyčná lexikológia v teórii a praxi*. Bratislava: Veda. 251 s.

SMIEŠKOVÁ, E. 1989. *Malý frazeologický slovník* (5. vyd.). Bratislava: SPN. 270 s.

TRUP, L., BAKYTOVÁ, J. 2017. *Španielsko-slovenský a slovensko-španielsky frazeologický slovník*. Bratislava: Mikula. 832 s.

ULAŠIN, B. 2004. Comparaciones y refranes en el español coloquial. In: *Actas del VIII Encuentro de Profesores de español en Eslovaquia*, Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, pp. 109 – 140.

Slovník slovenského jazyka. 1959. Bratislava: SAV. 848 s.

Tento príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0107/18 *Chromatizmus a jeho konotácie v kontexte slovanských a románskych jazykov.*

Kontakt

Mgr. Nina Mocková, PhD
Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta aplikovaných jazykov
Katedra románskych a slovanských jazykov
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35, Bratislava
Slovenská republika
Email: nina.mockova@euba.sk